

Ιούλιος Μυλωνάς

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

1 – ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Μετανάστευση (στην ίδια χώρα ή σε άλλη) είναι η

- ➡ Φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων από μια κοινωνία σε άλλη
- ➡ Κάθε γεωγραφική μετακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων
- ➡ Μεταφορά ανθρώπινου & εργ/κού δυναμικού από μια περιοχή σε άλλη

Σύμφωνα με τα αίτια της μετανάστευσης, διακρίνονται σε...

- οικονομικούς μεταναστες
- παλιννοστούντες
- πρόσφυγες
- αιτούντες άσυλο, κλπ

2 – ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Παράγοντες Προσέλκυσης (Pull)

- ανάγκη σε εργατικό δυναμικό
- υψηλότεροι μισθοί
- ανάπτυξη παραοικονομίας
- δημοκρατικό καθεστώς
- κλπ

Παράγοντες Απώθησης (Push)

- ανεργία
- οικονομική κρίση
- πολιτικές διώξεις
- πόλεμοι
- πείνα
- κλπ

(Κατά : G.J.Borjas)

Παράγοντες που επιρεάζουν τη μετανάστευση:

- ✓ Εισοδηματικές διαφορές μεταξύ των δυο χωρών
- ✓ Γεωγραφική απόσταση
- ✓ Χρόνος αναζήτησης εργασίας
- ✓ Άνοιγμα των οικονομιών / διεθνής ανταγωνισμός

Ειδικά για την Ελλάδα:

- ✓ Ανάπτυξη παραοικονομίας
- ✓ Δυνατότητα μετανάστευσης και σε άλλες χώρες
- ✓ Εκτεταμένα σύνορα με δυσκολίες φύλαξης
- ✓ Ανάπτυξη νέων τεχνολογιών (διάδοση πληροφοριών για αμοιβές, για ανάγκες σε εργατικό δυναμικό, κλπ)

Ιούλιος Μυλωνάς

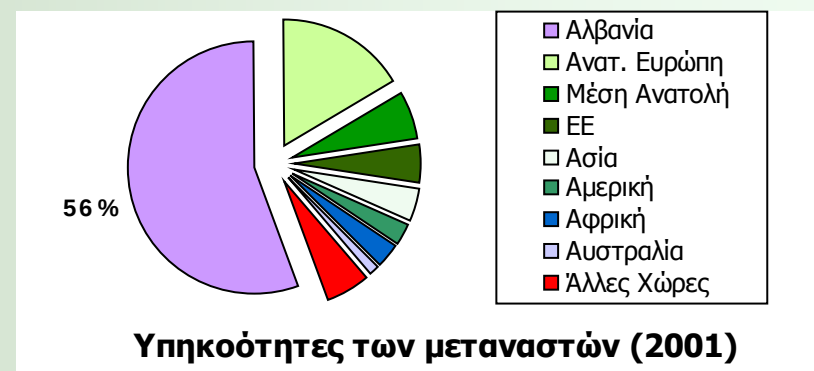
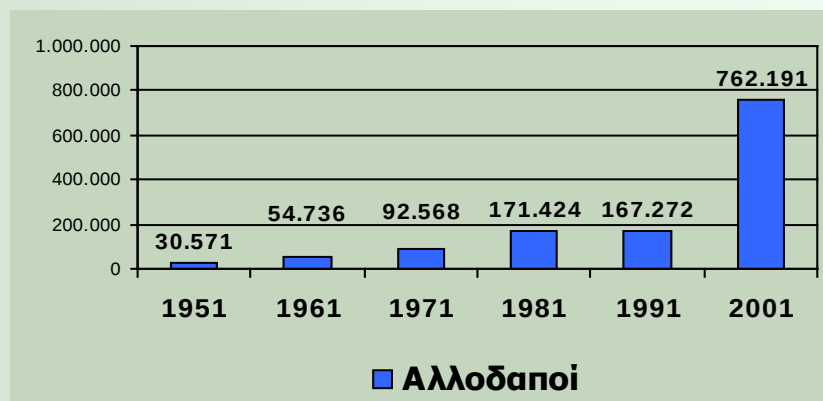
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

3 – Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Παράμετροι που συνθέτουν την εικόνα της μεταν/σης στην Ελλάδα

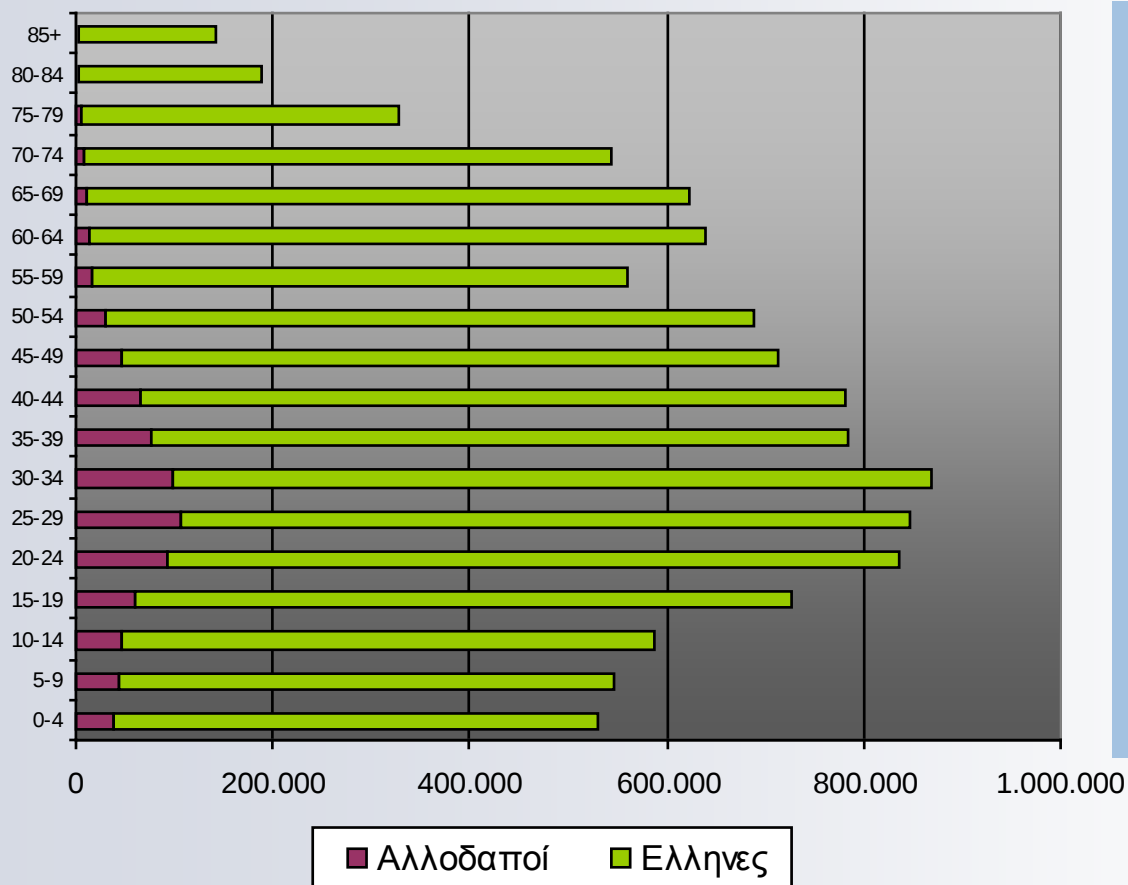
- Λόγοι εγκατάστασης
- Πληθυσμός - Εξέλιξη στο χρόνο
- Υπηκοότητες
- Γεωγραφική κατανομή
- Ηλικίες
- Φύλο
- Οικογενειακή κατάσταση
- Κατάσταση απασχόλησης
- Ανεργία
- Θέση στο επάγγελμα
- Τομείς δραστηριότητας

Εξέλιξη του πληθυσμού στο χρόνο (1951-2001)

4 – Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΑΣ & ΦΥΛΟ

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΦΥΛΟ

ΕΛΛΗΝΕΣ:

Σύνολο: 10.171.906

Ανδρες: 49,18 % (5.001.981)

Γυναίκες: 50,82 % (5.169.925)

ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ:

Σύνολο: 762.191

Ανδρες: 54,52 % (415.552)

Γυναίκες: 45,48 % (346.639)

ΜΕΤΑΝ/ΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ με:

ανδρικό πληθυσμό > 90 %:

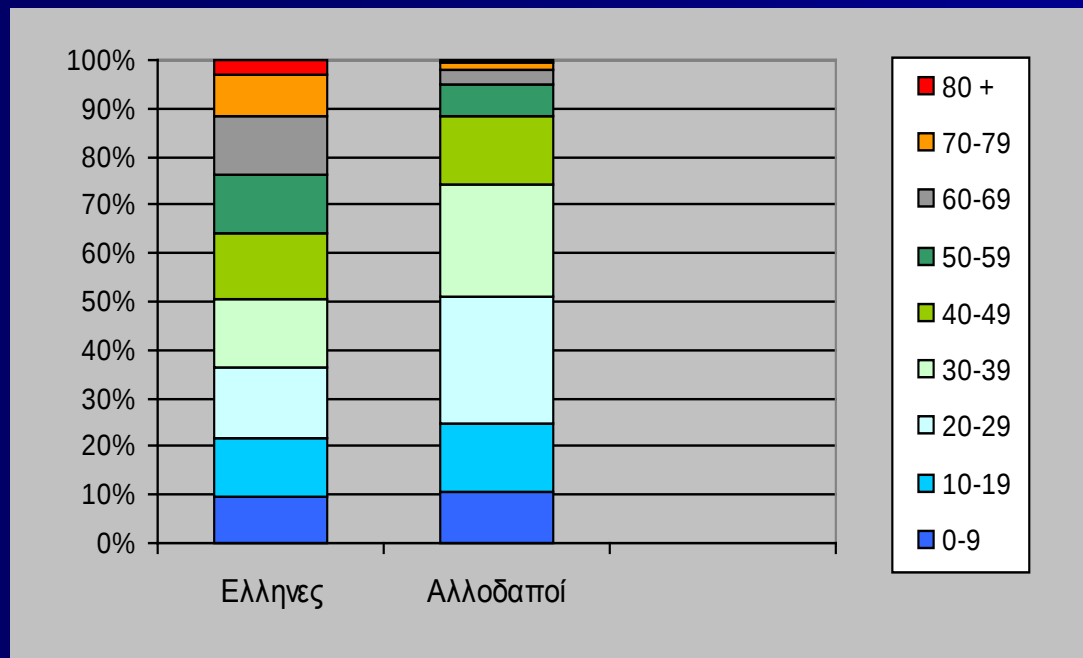
- Πακιστανοί
- Ινδοί
- Αιγύπτιοι
- από το Μπαγκλαντές

γυναικείο πληθυσμό > 80 %:

- Φιλιππινέζοι
- Ουκρανοί

5 – ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Σύγκριση ηλικιακών ομάδων Ελλήνων – Αλλοδαπών (άνδρες και γυναίκες)

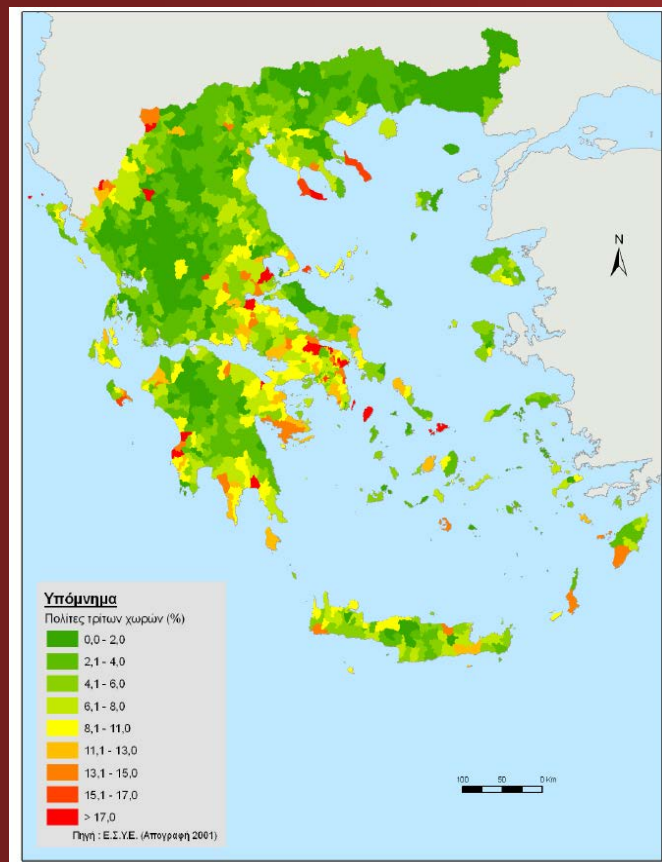
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Στους αλλοδαπούς:

- Οι ομάδες ηλικίας **20-29 & 30-39** είναι **αισθητά μεγαλύτερες** από τις αντίστοιχες ελλ/κές
- Οι ομάδες **1-9 & 10-19** είναι **ελαφρώς μεγαλύτερες**
- Οι ομάδες **> 60** είναι **αισθητά μικρότερες** από τις αντίστοιχες του ελληνικού πληθυσμού

Ο μέσος μετανάστης είναι πιο νέος από τον μέσο Έλληνα

6 – ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

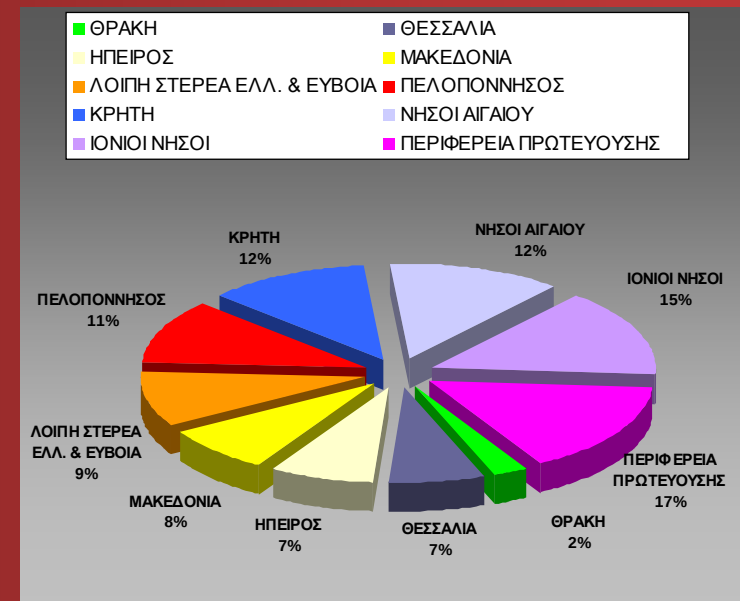

Ποσοστό μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού:

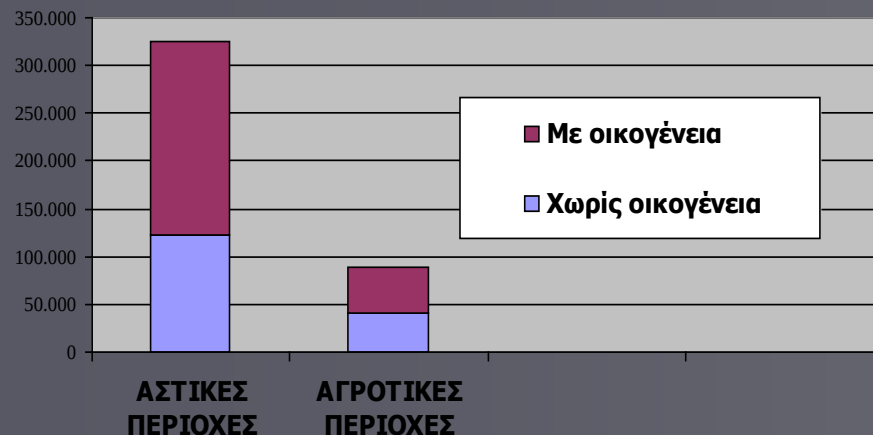
Ανά δήμο

Ανά γεωγραφικό διαμέρισμα

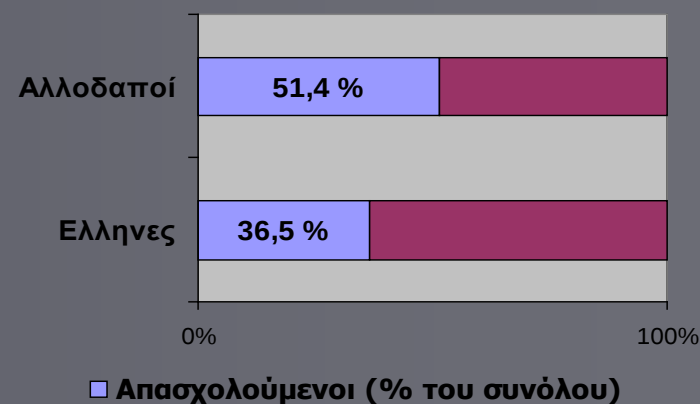

7 – ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ και ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

➔ Οικογενειακή κατάσταση
σε αστικές περιοχές

➔ Κατάσταση απασχόλησης
Σύγκριση Ελλήνων – Αλλοδαπών

► ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Περίπου το 60% των αλλοδαπών που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα ζει με την οικογένειά του (άνδρες: 50%, γυναίκες: 73%)

► ΑΥΤΟ ΥΠΟΔΗΛΩΝΕΙ ΌΤΙ:

Μεγάλο μέρος των αλλοδαπών προτιμά να παραμείνει στην Ελλάδα

► ΒΑΣΗ ΑΥΤΟΥ:

Θα προκύψουν προβλήματα, ιδιαίτερα στο σύστημα υγείας και πρόνοιας και στην παιδεία, λόγω του μεγαλύτερου ποσοστού παιδιών των μεταναστών

8 – ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Δομή της αγοράς εργασίας

Πηγή : ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001

Πηγή : ΙΜΕΠΟ 2004

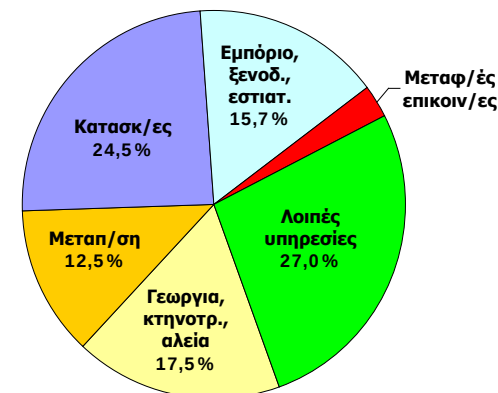
Τομείς απασχόλησης

➤ Σύγκριση 1998-2003:

Σε ανάπτυξη: Κατασκευές, Γεωργία

Σε ύφεση: Μεταποίηση, Οικιακές Υπηρεσίες

Κατάσταση στο 2001

➤ Οι μετανάστες είναι σχεδόν απόντες από τον τραπεζικό τομέα

9 – ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

- Μεταβάλλονται τα **ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ** δεδομένα της Ελλάδας
- Οι βραχ/σμες & μακρυπρ/ες επιπτώσεις (θετικές και αρνητικές) είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους
- Γενικά η μετανάστευση δεν δημιουργεί προβλήματα αλλά αναδεικνύει τα υφιστάμενα
- Η μετανάστευση πρέπει να αντιμετωπίζεται ως πρόκληση και ευκαιρία.

Στην οικονομία:

- Ευελιξία & ελαστικότητα της εγχώριας αγοράς εργασίας
- Αύξηση της παραγωγικότητας & της παραγωγής (π.χ. τα Μεγάλα Έργα)
- Ενίσχυση της κατανάλωσης
- Εξυπηρέτηση του μέσου αστικού νοικοκυριού
- Ανταγωνισμός για τις θέσεις εργασίας
- Ανάπτυξη της παραοικονομίας
- Εισφοροδιαφυγή και φοροδιαφυγή
- Υψηλό κόστος παροχών υγείας:
 - πολυμελείς οικογένειες με λίγους εγγεγραμμένους και πολλά προστατευόμενα μέλη
 - χαμηλές εισφορές που δεν χρηματοδοτούν τις κοινωνικές παροχές (ιατροφαρμ/κή περίθαλψη, παιδεία, μελλοντικές συντάξεις)
- Αυξάνεται η ζήτηση στέγης χαμηλού ενοικίου, κλπ

Στην κοινωνία:

- Αλλάζουν τα δημογραφικά δεδομένα
- Φόβοι από το εγχώριο πληθυσμό για:
 - αύξηση ανταγωνιστικότητας στην αγορά εργασίας
 - μείωση μισθών & ανεργία
- Αίσθημα ανασφάλειας και φόβου για :
 - αλλίωση των κοινωνικών συσχετισμών και ιεραρχήσεων της εθνικής κοινωνίας
 - υποχώρηση του κυρίαρχου ρόλου του εθνικού κράτους
- Εξαρση ξενοφοβικών αντιλήψεων:
 - γκετοποίηση - εγκληματοποίηση - αναπαραγωγή ξενοφοβικών αντιλήψεων
- Αύξηση εγκληματικότητας
- Ανάγκη για:
 - ευρύτερη μεταναστευτική πολιτική
 - μέτρα προστασίας όπου υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση μετ/ών
- Μετανάστες & μειονότητες
- Πρόβλημα της δεύτερης γενειάς, κλπ

10 – ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

➔ Πολιτική που ακολουθήθηκε από την Ελλάδα πριν την είσοδό της στην ΕΕ:

- Πολιτική εθνοποίησης για αφομίωση των πολιτισμικά ετερόκλητων αλλοδαπών:
- Διάκριση ανάμεσα σε ομογενείς και αλλογενείς
- Εσωστρέφια και αμυντικές – συντηρητικές στάσεις
- Μέτρα: έξωση / αποβολή / αφομίωση

Στόχος : ομοιογένεια

Σαν αποτέλεσμα της επιτυχούς αφομοίωσης, η Ελλάδα ήταν μια από τις ομοιογενέστερες χώρες της Ευρώπης

➔ Πολιτική των ευρωπαϊκών χωρών,

που η Ελλάδα άρχισε να ακολουθεί μετά την είσοδό της στην ΕΕ:

- Υπεράσπιση της ετερότητας και της πολιτισμικής διαφορετικότητας, των δικαιωμάτων του ατόμου και των μειονοτήτων
- Μειονότητες & Μετανάστες
- Αναθεώρηση της πολιτικής: 1^η φάση : νομιμοποίηση οικονομικών μεταναστών
2^η φάση : ένταξη και ενσωμάτωσή τους στην τοπική κοινωνία

Στόχος : πλουραλισμός, διαπολιτισμική κοινωνία

11 – ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΙΣΤΟ

Αφομοίωση

- ▶ **Συγχώνευση ομάδων** (διαφορετικής εθνικότητας και πολιτισμού) στην **κυρίαρχη κοινωνία**
- ▶ Η διαφορετική πολιτισμική προέλευση αντιμετωπίζεται ως πρόβλημα, δηλαδή σαν **έλλειμμα**
- ▶ Πλήρη **αποκοπή** των μετ/στών από τον πολιτισμό τους, γιατί πρέπει να **υιοθετήσουν θεσμούς και αξίες της χώρας υποδοχής**
- ▶ Μετά από μερικές γενιές οι μετανάστες **χάνουν τη διαφορετικότητά** τους και κινούνται με κοινωνικά ανοδικό τρόπο
- ▶ Στάδια: επαφή – ανταγωνισμός – προσαρμογή – ένταξη σε θέσεις χαμηλού κοινωνικού κύρους - αφομοίωση

Ενσωμάτωση

- ▶ **Απουσία διακρίσεων** μεταξύ συγκρίσιμων ομάδων ημεδαπών και αλλοδαπών
- ▶ Οι μετανάστες υιοθετούν δεσμούς και αξίες της χώρας υποδοχής, αλλά **ταυτόχρονα διατηρούν στοιχεία** από το δικό τους πολιτισμό (εάν δεν έρχοντα σ' αντιπαράθεση με τη βασική δομή της κοινωνίας)
- ▶ Στόχος: **ίσες ευκαιρίες συμμετοχής** στο εκπαιδευτικό, πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό σύστημα

Περιθωριοποίηση

- ▶ Ομάδες τίθενται σε θέσεις χαμηλότερης σημασίας – επιρροής - εξουσίας
- ▶ **Αποκλείονται από τη λήψη αποφάσεων**. Περιορισμένη ελευθερία και δυνατότητες επιλογής

Αποκλεισμός

- ▶ **Απομόνωση** με καταναγκαστικούς ή εκούσιους περιορισμούς (τόπο εγκατάστασης, κίνησης, κλπ)

12 – ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ κατά Berry (1990)

Είναι σημαντικό για τον μετανάστη.....

		... να διατηρήσει – να αποκτήσει ΚΑΙ τα χαρακτηριστικά της χώρας προέλευσης ;	
		ΝΑΙ	ΌΧΙ
...να αναπτύσσει διεθνοτικές κοινωνικές σχέσεις;	ΝΑΙ	Ενσωμάτωση (<i>integration</i>)	Αφομοίωση (<i>assimilation</i>)
	ΌΧΙ	Αποκλεισμός (<i>segregation</i>)	Περιθωριοποίηση (<i>marginalization</i>)

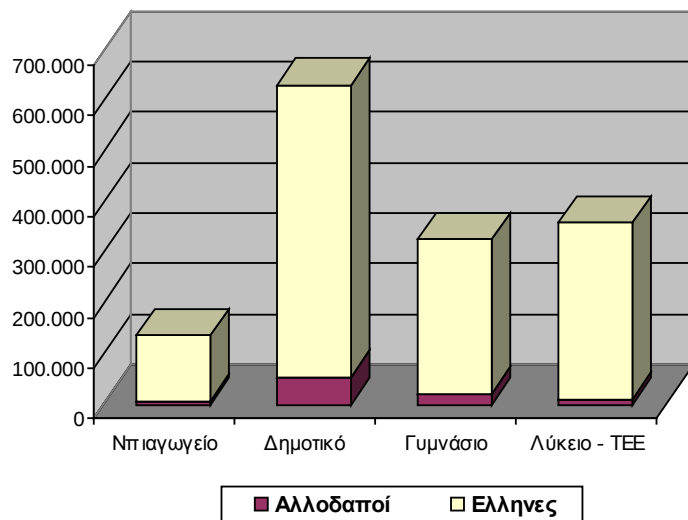
13 – ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αλλοδαποί μαθητές σε ελληνικά σχολεία (Δημοτικό – Γυμνάσιο – Λύκεια)

2000/01: 85.031 μαθητές

2002/03: 98.241 « (5-10% του συνόλου)

Αλλοδαποί μαθητές (2002/03)

- Πολυπολιτισμικότητα της ελληνικής κοινωνίας
- Η ενσωμάτωση αρχίζει από τη σχολική εκπαίδευση

► Η εκπαίδευση:

είναι παράγοντας ένταξης στην κοινωνία για ισότιμη συμμετοχή στην πολιτική και στη κοινωνική ζωή

► Νομος 2413/96 για την διαπολιτισμική εκπαίδευση

- ιδρύει τα διαπολιτισμικά σχολεία για μαθητές με εκπαιδευτικές / κοινωνικές / μορφωτικές ιδιαιτερότητες
- εφαρμόζεται όμως μόνο σε ορισμένα σχολεία
- απουσιάζει η επαφή των ελλήνων μαθητών με τους πολιτισμούς των αλλοδαπών μαθητών

14 – ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση :

- ✓ Αποδέχεται & προωθεί τη γλωσσική και πολιτισμική πολλαπλότητα στον εκπαιδευτικό και στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο
- ✓ Επικεντρώνεται στα προβλήματα ανάμεσα στη κυρίαρχη πολιτισμικά ομάδα και τις μειονότητες

Βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης :

- ισότητα των ευκαιριών
- αναγνώριση των διαφορών

Κύριοι στόχοι:

- ➔ εκμάθηση ελληνικής γλώσσας (αν και μόνη της δεν αποτελεί πανάκεια)
- ➔ σεβασμός και ανοχή των ατόμων με διαφορετική προέλευση και αναγνώριση της ισότητας των πολιτισμών
- ➔ αμοιβαία αναγνώριση και συνεργασία ανάμεσα στις ομάδες με διαφορετικό πολιτισμό
- ➔ καλλιέργεια της αλληλεγγύησης και του σεβασμού
- ➔ εμπλουτισμό της ελληνικής κοινωνίας με ανθρώπινο δυναμικό και γλωσσικό κεφάλαιο

Διαπολιτισμικά Σχολεία

Σήμερα λειτουργούν:

26 Διαπολιτισμικά Σχολεία σε 6 νομούς της Χώρας:

- 13 Δημοτικά Σχολεία
- 8 Γυμνάσια
- 4 Λύκεια

Το ποσοστό

των άλλοδαπών στο σύνολο των μαθητών κυμαίνεται μεταξύ του 10 % -95 %

Ο αρμόδιος φορέας

είναι το ΙΠΟΔΕ του ΥΠΕΠΘ

15 – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η εθνική μεταναστευτική πολιτική θα πρέπει να κινείται :

- Στην προσπάθεια αποτίμησης και ανάδειξης της συμβολής των μεταναστών στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας
- Προς την οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των αλλοδαπών μέσω της νομιμοποίησής τους με τη διεύρυνση του θεσμικού πλαισίου καθώς και με την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης.

Ζητήματα που χρειάζεται να διερευνηθούν

- Να προσδιοριστούν οι ανάγκες της Ελλάδας & να εξεταστούν οι ροές των μεταναστών προς την Ελλάδα
- Να αποσαφηνιστεί η πολιτική που θα ακολουθηθεί
- Να μελετηθεί η συμπεριφορά της 2ης γενιάς μεταναστών στην Ελλάδα
- Να δημιουργηθεί μια αξιόπιστη βάση πληροφοριών σχετικά με τους μετανάστες

